

گفت‌وگوی
روزنامه با عوامل
فیلم سینمایی
«خواب»

ملودرام روان‌کاوانه‌ای که سینمای ایران به آن نیاز دارد

معصومه دهقان

گفت‌وگو

فیلم سینمایی «خواب» نخستین تجربه‌ی کارگردانی مانی مقدم و حاصل همکاری او با تهیه‌کنندگی امیرحسین حیدری است؛ ملودرامی

روان‌کاوانه که برخلاف عنوان‌گذاری‌های نادرست، کم‌دی نیست و زندگی روزمره، رویاهای و تضادهای روانی شخصیت اصلی را با ظرافت به تصویر می‌کشد. کارگردان با بهره‌گیری از بازیگران شناخته‌شده‌ای همچون رضا عطاران، مریلا زارعی و هدی زین‌العابدین، تلاش کرده تجربه‌ای انسانی و ملموس بسازد و فضای ذهنی و رویاگونه شخصیت را در قالب تصویر سینمایی روایت کند. از سوی دیگر، تهیه‌کنندگان پروژه از چالش‌های اقتصادی، پیش‌تولید طولانی و حتی بحران‌های اجتماعی و جنگ دوازده روزه عبور کردند تا هم کیفیت هنری فیلم حفظ شود و هم امکان بازگشت سرمایه فراهم گردد. «خواب» ترکیبی از دغدغه‌های اجتماعی، ملودرام روانی و نگاه مستقل سینمایی است و به گفته عوامل، تجربه‌ای است که سینمای ایران امروز بیش از هر زمان به آن نیاز دارد.

بله، خواب‌ها نمادی از آرزوها و زندگی دست نیافتنی شخصیت هستند. این خواب‌ها نه تنها مسیر داستان را پیش می‌برند، بلکه فرصتی فراهم می‌کنند تا جنبه‌های روانی و اجتماعی شخصیت بررسی شود. به عبارتی، خواب‌ها مثل آیینه‌ای هستند که تضاد زندگی واقعی و آرزوها را نشان می‌دهند و در این مسیر، روایت اجتماعی و طنز هم با هم ترکیب می‌شوند.

○ شخصیت اصلی در مواجهه با خواب‌های دنباله‌دار تجربه‌هایی می‌کند. چطور این عنصر را در ساختار دراماتیک روایت جا دادید؟

هر خواب حکم یک درس یا چالش را برای شخصیت دارد. ما سعی کردیم این خواب‌ها با زندگی واقعی شخصیت پیوند بخورند و جریان درام را شکل دهند. ضمن اینکه خواب‌ها به شکلی سمبولیک و روانشناختی طراحی شدند تا روایت داستانی با عمق اجتماعی و درونی حفظ شود.

○ شما با بازیگرانی چون رضا عطاران، مریلا زارعی، هدی زین‌العابدین، کاظم سیاحی و علی مصفا کار کردید؛ چه رویکردی در هدایت بازیگران داشتید تا اجراها از کلیشه‌های کم‌دی فراتر برود؟

انتخاب بازیگر در سینمای ایران واقعاً چالش سختی است، اما من خیلی خوش شانس بودم که توانستم با بهترین‌های ایران کار کنم. رضا عطاران به نظر من بهترین بازیگر ایران است، مریلا زارعی که نیازی به تعریف ندارد و هدی زین‌العابدین هم بهترین اجرای خودش را ارائه داد. ما تلاش کردیم انتخاب‌ها دقیق و درست باشند و خدا را شکر توانستیم این ترکیب را داشته باشیم. هر کدام از بازیگران با انرژی و تعهد کامل در خدمت داستان بودند و توانستند اجراهایی ارائه دهند که از کلیشه‌های کم‌دی عبور کنند.

○ همکاری مجدد رضا عطاران و مریلا زارعی چه تأثیری در شکل‌گیری نقش‌ها داشت؟

سابقه همکاری آن‌ها باعث شد راحت‌تر با نقش‌ها ارتباط برقرار کنند و اجرای طبیعی‌تری شکل بگیرد. هماهنگی و اعتماد میان آن‌ها کمک کرد تا صحنه‌ها با ریتم و احساس واقعی روایت شوند.

○ حضور هدی زین‌العابدین در زائر کم‌دی تجربه‌ای تازه بود؛ چطور با او کار کردید؟

هدی بسیار حرفه‌ای عمل کرد و با تمرکز کامل توانست به اجرای مورد نظر برسد. او به شخصیت خود عمق داد و با ریتم فیلم همراه شد. ما زمان زیادی روی جزئیات کار کردیم تا اجرای او طبیعی و باورپذیر باشد.

○ چه اصولی برای طراحی ریتم، حرکت دوربین و فضای تصویری فیلم «خواب» انتخاب کردید؟

ما روی ریتم طبیعی و روان تمرکز داشتیم. دوربین باید داستان را حمایت کند و توجه مخاطب را از تجربه شخصیت اصلی دور نکند. گاهی ایستا و گاهی با حرکت‌های آرام دوربین،

حس درونی و طنز فیلم را منتقل کردیم.

○ در تبدیل مفهوم خواب به تصویر سینمایی، از منابع خاصی الهام گرفتید؟

بله، آثار یورگوس لانتیموس خارجی تأثیر زیادی داشت و همچنین سینمای مهرجویی هم مسیر بصری و روانشناختی فیلم را شکل داد. این منابع کمک کردند تا خواب‌ها و روایت روانی شخصیت‌ها به تصویر ملموس و جذاب تبدیل شود.

○ «خواب» اولین تجربه‌ی کارگردانی بلند شماست. چه چالش‌ها و درس‌هایی برایتان شکل گرفت؟

کار اول بسیار دشوار است؛ همیشه شک و عدم اطمینان وجود دارد. حتی با تیم عالی، هر صحنه چندین بار دبل چک شد. یاد گرفتم که صبر، اعتماد به تیم و تمرکز روی فرآیند، کلید موفقیت است. سختی اصلی این بود که مطمئن نبودیم آیا همه عوامل و مخاطب، همان چیزی را که ما در ذهن داریم تجربه خواهند کرد یا خیر.

○ سبک شخصی شما به عنوان کارگردان چیست؟

من همیشه به روانشناسی شخصیت‌ها و تضادهای درونی اهمیت می‌دهم. تلاش می‌کنم داستان‌هاییم دارای عمق روانشناختی باشند و تضادهای زندگی واقعی و آرزوها را به تصویر بکشند.

○ فیلم «خواب» امروز در جشنواره فجر ۴۴ نمایش داده می‌شود. این تجربه چقدر در دیده شدن فیلم تأثیر دارد؟

تجربه جشنواره‌ای مهم است، اما ارتباط مخاطب با فیلم غیرقابل پیش‌بینی است. ما یک حرف برای گفتن داشتیم، اما نمی‌توانیم مطمئن باشیم که همه آن را خواهند پذیرفت. این دوگانگی خود زندگی است؛ زندگی شهری سخت و بسته، در مقابل رویاها و امیدهایی که گاهی غیرقابل دسترسی‌اند.

○ فکر می‌کنید «خواب» چقدر می‌تواند با مخاطب امروز ارتباط بگیرد؟

موضوع خواب و رویا در زندگی واقعی مردم امروز کاملاً ملموس است، به خصوص در دنیای مجازی که فاصله‌ها و محدودیت‌ها را بیشتر می‌کند. ما سعی کردیم این دوگانگی و تضاد را به شکل سینمایی نشان دهیم و مخاطب را به فکر فرو ببریم.

○ صحبت پایانی شما چیست؟

خوشبختانه امکانات فنی عالی بود و استاندارد‌های بین‌المللی رعایت شدند. حدود ۷۰ تا ۸۰ درصد ایده‌های اولیه‌ام در فیلم محقق شد. تجربه ساخت «خواب» سخت و چالش‌برانگیز بود، اما بسیار آموزنده و ارزشمند. امیدوارم فیلم بتواند با مخاطب ارتباط برقرار کند و حرفش را بزند.

می‌خواستیم نشان دهیم که چگونه دوگانگی زندگی‌ها - یک زندگی شهری بسته و یک زندگی آزاد پر از دوست داشتن و رویا - می‌تواند شخصیت را دچار دیوانگی کند. این موضوع در دنیای واقعی هم کاملاً ملموس است، به ویژه با وجود اینترنت و شبکه‌های اجتماعی که بسیاری از آرزوها و دسترس‌ها را برای مردم دست نیافتنی کرده و باعث ایجاد حس دوری و ناامیدی می‌شود.

○ فیلم «خواب» در زائر کم‌دی اجتماعی قرار می‌گیرد. چطور تصمیم گرفتید طنز و دغدغه‌های اجتماعی را در کنار هم بسازید؟

هدف ما این بود که طنز در خدمت داستان و شخصیت‌ها باشد، نه صرفاً برای خنده. فیلم بیشتر به سمت سایکولوژی درام پیش می‌رود تا کم‌دی صرف. طنز ابزاری است برای نشان دادن تضادها، دیوانگی شخصیت اصلی و شرایطی که او در آن قرار گرفته. به همین دلیل، تکیه اصلی ما روی شخصیت‌ها و روانشناسی آن‌هاست، نه شوخی‌های کلیشه‌ای.

○ خواب در روایت چگونه به زندگی روزمره شخصیت اصلی گره می‌خورد؟ آیا از خواب به عنوان استعاره‌ی موضوعات اجتماعی استفاده کرده‌اید؟

مانی مقدم،

کارگردان فیلم «خواب»:

وقتی رویاها وارد زندگی شهری می‌شوند، دیوانه‌ام می‌کنند

مانی مقدم، کارگردان فیلم «خواب»، در نخستین تجربه‌ی کارگردانی بلند خود، با قصه‌ای متفاوت از مردی که در خواب‌های دنباله‌دار زندگی‌اش گرفتار شده، به بررسی دوگانگی‌های زندگی شهری و تضاد میان واقعیت و آرزو می‌پردازد. او در این گفت‌وگو از چالش انتخاب بازیگر، شکل دادن طنز و دغدغه‌های اجتماعی و سختی‌های ساخت اولین فیلم بلند خود می‌گوید و تأکید می‌کند که «تماس مخاطب با فیلم غیرقابل پیش‌بینی است، اما حرفی برای گفتن داشتیم»

○ چه چیزی باعث شد برای نخستین تجربه‌ی کارگردانی‌تان فیلم «خواب» را انتخاب کنید؟

انتخاب «خواب» برای تجربه‌ی کارگردانی بلند، به دلیل داستان منحصر به فرد مردی با خواب‌های پیوسته و عجیب بود. وجه مهم این داستان برای من، تضاد میان زندگی واقعی و دنیای رویاهای شخصیت اصلی بود. ما